

ASPECTE DE TRATARE A OBIECTELOR DE MEDIU PRIN CONCEPTELE DE PROPRIETATE

ASPECTS OF EXAMINING ENVIRONMENTAL OBJECTS THROUGH PROPERTY CONCEPTS

Mircea GLADCHI,

ORCID ID: 0000-0002-7815-083X

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

CZU: 347.23:502.1

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8358318>

Rezumat. *Utilizarea eficientă a obiectelor de mediu a devenit extrem de importantă, iar restricțiile privind folosirea și prelucrarea resurselor naturale sunt necesare pentru protejarea mediului. Un exemplu de măsură de protecție este propunerea Comisiei Europene pentru emisii zero de la mașinile noi până în 2035, adoptată de Parlamentul European. Conservarea resurselor naturale este esențială pentru menținerea obiectivelor de mediu, dar utilizarea acestora este necesară pentru dezvoltarea umană. Pentru a evita supra utilizarea și epuizarea resurselor, este importantă reglementarea obiectelor de mediu și integrarea lor în circuitul economic. Principiile cooperării, folosirii raționale, dispoziției limitate, protecției obiectelor în gestiune, conservării bunurilor și dezvoltării moderate pot fi aplicate pentru a reglementa proprietatea și utilizarea obiectelor de mediu. Aceste principii asigură o exploatare responsabilă și protecția mediului înconjurător.*

Cuvinte-cheie. *utilizare eficientă, restricții, resurse naturale, protecție, dezvoltare moderată.*

Summary. *The efficient use of environmental objects has become extremely important, and restrictions on the use and processing of natural resources are necessary for environmental protection. An example of a protective measure is the European Commission's proposal for zero emissions from new cars by 2035, adopted by the European Parliament. Conserving natural resources is essential for maintaining environmental goals, but their utilization is necessary for human development. To avoid overuse and depletion of resources, it is important to regulate environmental objects and integrate them into the economic cycle. The principles of coopera-*

tion, rational use, limited disposition, protection of managed objects, conservation of goods, and moderate development can be applied to regulate the ownership and use of environmental objects. These principles ensure responsible exploitation and environmental protection.

Keywords. *Efficient use, restrictions, natural resources, protection, moderate development.*

Actualitatea utilizării eficiente a obiectelor de mediu la momentul actual a devenit una extrem de stringentă. Necesitatea creării de restricții în materie de folosire și prelucrare a resurselor naturale a ajuns valori maxime și este materializată prin prisma diverselor instrumente de ordin juridic și administrativ. Unul din exemplele protecționiste luate la nivel internațional, ce ar urmări concomitent aplanarea fenomenului de poluare cît și eficientizarea resurselor neregenerabile de combustibili solizi, este aprobarea de către Parlamentul European a propunerii Comisiei Europene pentru emisii zero de la mașinile și camioanele noi până în 2035.

Eficientizarea consumului de resurse naturale preponderent duce la conservarea și păstrarea obiectivelor de mediu. Însă este indiscutabil faptul că dezvoltarea și existența omenirii este imposibilă fără utilizarea și prelucrarea acestor resurse naturale. Cu creșterea continuă a populației este firesc ca consumul de resurse naturale să crească, însă pentru a păstra un mediu sănătos și nu a epuiza resursele neregenerabile, sunt necesare pârghii legale și economico-sociale pentru a menține un anumit control.

Drept o metodă de combatere a fenomenului de supra utilizare și supra exploatare a resurselor naturale este definitivarea acestor obiecte în circuitul economic de bunuri și servicii. Este necesar de a determina locul resurselor naturale din perspectiva reglementărilor de bunuri și ale proprietății pentru a le oferi o îngrădire cuvenită pentru a le proteja și tot odată de a oferi posibilitatea de a fi utilizate.

Drept o metodă de combatere a fenomenului de supra utilizare și supra exploatare a resurselor naturale este definitivarea acestor obiecte în circuitul economic de bunuri și servicii. Este necesar de a determina locul resurselor naturale din perspectiva reglementărilor de bunuri și ale proprietății pentru a le oferi o îngrădire cuvenită pentru a le proteja și tot odată de a oferi posibilitatea de a fi utilizate [1, p. 12; 2, p. 25-28].

Se afirmă că pentru a înțelege această problemă este necesar să se ia în considerare cunoștințe din mai multe domenii precum economie, ecologie, geografie, chimie și altele. În plus, se subliniază importanța conceptelor

de dezvoltare durabilă și folosință rațională în contextul protecției mediului înconjurător. Adaptarea formelor de consum și rigorile de exploatare a obiectelor de mediu au evoluat în tandem cu omenirea și că este necesară crearea de limite acceptabile pentru protecția mediului înconjurător. În ceea ce privește Republica Moldova, se subliniază că subiectul protecției mediului înconjurător este abordat într-un mod multidisciplinar și la diferite nivele de complexitate, însă literatura de specialitate se axează în primul rând pe dreptul civil și comportamentul raporturilor juridice care se bazează pe obiecte de mediu. Opinia doctrinei civile autohtone nu delimitează clar și nu încearcă să facă o categorie specifică pentru resursele naturale în interiorul circuitului civil, ceea ce duce la o distorsiune de opinii privind modul și forma în care acestea ar trebui atribuite în proprietate. De asemenea, nu există un regim concret juridic al obiectelor de mediu și nu este abordată semnificativ problematica privind claritatea în gestionarea acestor resurse. În plus, există încercări de a caracteriza anumite domenii mai înguste separat, dar fără o fundamentalizare clară și concretă în ceea ce ar putea presupune aceasta. Acest subiect a fost abordat de alți savanți din alte domenii, care au accentuat aceleași probleme și au subliniat importanța resurselor naturale în Republica Moldova, în special a celor agroclimatice [1, p. 22].

Observăm că pentru a conferi anumite semne protective de utilizare a resurselor naturale pe parcursul discursului a fost menționată de mai multe ori idea atribuirii acestora sub forma proprietății. Este necesar de menționat că forma proprietății descrise în paragraful respectiv nu se referă la acel drept de proprietate analizat anterior, dar este vorba de proprietatea ca concept economic. După cum a fost stipulat anterior, proprietatea sub aspect economic poate fi manifestată prin mai multe forme, fiind atât parte a drepturilor reale, obligaționale, dacă vorbim despre dreptul civil ba chiar tranzitînd în alte ramuri de drept. Respectiv pentru a putea încadra obiectele dreptului mediului în anumite raporturi ce ar presupune punerea lor într-un circuit civil într-o oarecare formă este necesar de a formula anumite principii.

Principiile date urmăresc scopul de utilizare ale obiectelor de mediu în interesul celor care nemijlocit le gestionează sau urmărește scopul transmiterii lor sau a unei părți componente în gestiunea altor persoane. După cum a fost demonstrat anterior, vorbim despre anumite obiecte specifice și încadrarea lor în circuitul civil cît și atribuindu-le la categoria de proprietatea sub formă economică ar presupune anumite limitări și nuanțe de exploatare.

Primul principiu care va fi enunțat și analizat va fi principiul cooperării. Acest principiu rezultă din teoriile și lucrările cum ar fi tragedia comunelor și dilema prizonierului, și nu doar care presupune, în contextul nostru că atunci când merge vorba despre exploatarea resurselor naturale care conform esenței lor sunt unele finite, este necesar ca între cei ce le folosesc să fie o cooperare și o înțelegere referitor la cotele de consum sau referitor la cantitățile posibile explorabile etc. Cooperarea ar presupune găsirea unui compromis între subiecți, ceea ce ar impune limitarea reciprocă și ce va duce ulterior la posibilitatea inducerii unei conservări a resurselor naturale cauzate anume de cooperare și ajungere la un compromis. Haideți să luăm exemplul referitor la pășune și vitele care sunt păscute pe ea concomitent de mai mulți proprietari. Atît timp cît această pășune este un bun al statului sau cu alte cuvinte nu aparține nici unui individual sau colectiv dintre proprietari, aceștia vor încerca să facă totul posibilul pentru ași maximiza profitul minimalizînd cheltuielile necesare. Drept urmare are loc deteriorarea rapidă a pășunii rezultînd în imposibilitatea de folosire a acesteia nu doar de persoana/ persoanele care au supra-solicitat-o dar și pentru persoanele care o folosea ordinar cît și pentru cei care urmau să o folosească. Lipsa cooperării între aceștia a făcut ca bunul să fie irosit și lăsat pentru o perioadă nedeterminată de a regenera. Lipsa cooperării de asemenea poate duce la imposibilitatea regenerării resursei date, fiindcă unul dintre acești proprietari de bovine la cea mai mică apariție a învelișului verde va monopoliza pășunea și o va face inutilizabilă iarăși pentru o perioadă de timp. Prin urmare atunci cînd vorbim despre utilizarea unui resurs natural aceasta trebuie să fie făcută prin cooperare – atît între coproprietari în cazul utilizării în comun cît și între proprietar și terți, terții fiind acele persoane care deși nu folosesc pășunea dată în scopul urmărit de proprietar, existența acesteia le favorizează drepturile la un mediu sănătos cît și aspectul estetic sufletesc. Principiul cooperării presupune că cel care primește în gestiune o resursă naturală este ținut obligat să manifeste o atitudine colegială de compromis în raport cu celelalte persoane, indiferent cine ar fi ele pentru a beneficia în continuare de gestiunea resursei și nu a deteriora raporturile și drepturile altor persoane în tangență cu această resursă.

Următorul principiu formulat va fi principiul folosirii raționale. Folosința rațională în contextul dat nu trebuie să fie încurcat cu dreptul de folosință sub nici o formă, ca atribut a dreptului de proprietate. Termenul de folosință în contextul dat sunt toate metodele de utilizare și exploatare

a resurselor naturale conferită prin prisma diverselor acte normative și prin prisma diverselor instituții de drept. Respectiv în contextul dat ar trebui de menționat că baza raporturilor date, deși dominat de cele private nu se limitează la acestea. De exemplu aerul atmosferic care este atribuit prin Constituție statului cu caracter de proprietate (care după cum a fost menționat anterior nu este dreptul de proprietate prevăzut de codul civil) care se manifestă prin deținerea monopolului asupra acestei resurse. Din punct de vedere practic asta ar însemna că orice formă de exploatare a aerului pe teritoriul Republicii Moldova va fi condiționată de acceptul sau dezacordul statului cu formele de folosire ale acestuia. Acceptul sau dezacordul de exploatare a acestei resurse naturale, desigur va fi condiționată de mai mulți factori, dar unul dintre ei este faptul dacă exploatarea în forma propusă este practică și rațională ce nu ar duce la deteriorarea bunului nemijlocit sau au suprasolicitarea și distrugerea lui. Darea în folosință a resurselor naturale după cum a fost menționat poate fi dată prin diverse instituții și diverse forme de acte și raporturi, ideea folosinței raționale presupune că indiferent de tipul și natura juridică a raportului de dare în folosință, vis-a-vis de obiectele dreptului de proprietate acesta trebuie să fie exercitat rațional. Dacă termenul de folosință a fost explicat și într-o oarecare măsură perceput, atunci ce ar presupune termenul de folosință rațională. Folosința rațională manifestă ideea de exploatare a resursei naturale sub contextul și ideea consumului acesta moderat fără a duce la deteriorarea și supraconsumul acesteia. Dacă ne întoarcem la exemplul nostru cu păstorii, vacile și pășunea, atunci folosirea rațională al presupune utilizarea pășunii în așa fel și formă încât ar fi situația când aceștia ar alterna pășunile în dependență de ani sau condiții climaterice pentru a permite regenerarea învelișului ierbos de la suprafața și nu ar duce la distrugerea ireparabilă din cauza suprasolicitării acesteia.

Următorul principiu care ar putea fi folosit pentru a definitiva raporturile de proprietate în corelație cu obiectele de mediu este dispoziția limitată. Dispoziția va fi analizată în contextul respectiv drept un atribut ce permite unui subiect împuternicit cu o anumită formă de proprietate, de a încheia contracte de dare în exploatare a resurselor naturale. Prin termenul de dispoziție limitată se vor analiza situațiile în care obiectele de mediu nu pot fi transmise într-o oarecare formă de gestionare din cauza anumitor factori. Unul dintre factori va fi calitatea subiectului în mâinile căruia va fi transmisă resursa dată. Un criteriu ar fi faptul dacă subiectul întrunește condițiile de cetățenie impuse pentru anumite obiecte (ex. tere-

nurile agricole). Un alt criteriu care poate fi întâlnit este deținerea anumitor criterii sau aptitudini specifice sau necesare subiectului pentru a fi capabil de a folosi rațional obiectul de mediu predispus, ca de exemplu avînd niște studii într-un domeniu specific sau avînd capacitatea financiară de a asigura anumite condiții de exploatare corectă a acestora. Limitarea dispoziției presupune faptul că obiectele de mediu nu poate fi predispus în folosire exclusivă oricui. Principiul dat presupune controlul asupra subiecților care pot exploata în exclusivitate, sau deține monopolul asupra unei resurse naturale. Resuscitînd exemplul nostru anterior cu pășunea, în cazul dat limitarea dispoziției s-ar manifesta prin faptul că pășunea respectivă ar fi acordată în folosință exclusivă doar celor proprietari de vaci care au cunoștințele necesare sau studii în domeniul respectiv, ce ar presupune că ei vor folosi acea pășune rațional pentru a conserva calitățile ei utile pentru vitele proprietarilor. Respectiv observăm că principiul dispoziției limitate urmărește selectarea subiecților capabili și echipați de a folosi corect obiectele de mediu. Principiul dat facilitează aplicarea mai eficientă a celorlalte a celorlalte principii manifestînd un control mai detaliat asupra accesului corect asupra folosirii și exploatării obiectelor de mediu.

Următorul principiu este principiul protecției obiectelor aflate în gestiune. Acest principiu este bazat pe funcțiile de bază cît și obiectele definitorii ale raporturilor de mediu. Principiul dat manifestă un alt caracter care subiectul căruia îi este împuternicit resursa naturală trebuie să-l manifeste pentru a folosi o resursă naturală. Protecția resursei naturale aflată în gestiune se manifestă obiectiv prin asigurarea folosirii nemijlocite neîntrerupte de factori externi și terți. Însă aceasta nu este suficient pentru acest obiect specific. Cînd vorbim despre principiul protecției resurselor naturale aflate în gestiune protecția acestora nu se limitează doar la impedimentele terților manifestate asupra folosirii acesteia, dar și la protecția acestuia indiferent dacă este el exploatat sau nu și indiferent de forma factorilor ce îl afectează. În unele situații resursele naturale sunt intenționat plasate în gestiunea unei instituții sau a unui subiect pentru exclusivul interes de a le proteja. Prin urmare componentul dat este vital întru elaborarea și gestionarea ideilor de proprietate reflectate asupra obiectelor de mediu. Se poate pretinde protecția obiectelor de mediu fără ca acestea să fie atribuite în gestiune exclusivă cuiva, de persoane adiacente care doar doreau să se bucure de un mediu natural sănătos și estetic plăcut. În literatura de specialitate se menționează că funcția de protecție a resurselor naturale se atribuie statului, el fiind cel care urmărește sco-

pul de a menține controlul exclusiv asupra lor, dar retorica ideii noastre este că obligativitatea de protecție a acestor componente se manifestă prin prisma tuturor subiecților ce beneficiază de resurse naturale. Subiectul care gestionează nemijlocit una din ele și care extrage anumite foloase este în primul și în primul rând obligat să protejeze interesele proprii care vor duce la satisfacerea unui rol mai important, după cum a fost stipulat anterior.

Următorul principiu este principiul conservării bunurilor. Principiul dat merge în tangență cu celelalte anterior enunțate și anume folosirii raționale și protecției. Principiul conservării resurselor naturale presupune menținerea formei maximal posibilă, asemenea celei în care a fost preluate cu referire la obiectele percepute. Deși principiul dat este, și poate fi aplicat pentru toate situațiile ce presupun raporturile de mediu, în contextul respectiv aceasta va fi analizat sub perspectiva relațiilor de proprietate ce pot apărea în raport cu resursele naturale. Conservarea ca concept presupune menținerea calităților estetice, funcționale și de componentă a resurselor naturale. Conservarea de obicei presupune efectuarea anumitor acțiuni sau inacțiuni în interesul menținerii acestei stări de fapt. Deși de cele mai dese ori conservarea presupune abstențiuni în raport cu obiectele de mediu, în cazul exploatării acestora conservarea poate fi făcută prin intermediul efectuării anumitor acțiuni concrete orientate spre conturarea intereselor principiului dat. Pentru a explica principiul dat vom recurge iarăși la exemplul nostru cu pășunea. Acțiunile de conservare în exemplul dat ar presupune atitudinea proprietarilor vacilor de a se abține de la supraconsum sau îngrădirea teritoriului pentru a-l demarca și a demonstra grija față de aceasta. Cu alte cuvinte toate acțiunile ce sunt efectuate de către folositorii obiectelor de mediu trebuie să fie făcute cu intenția și predispoziția de a conserva bunul dat [3].

Ultimul principiu elaborat va fi principiul dezvoltării moderate. Principiul dat manifestă de altfel o esență consumării resurselor naturale. Ca și principiul anterior acesta este extras din raporturile dreptului mediului. Conceptual vorbind, iarăși atribuim caracterul dat pentru persoanele care dețin în proprietate resurse naturale. Cei ce exploatează resursele naturale trebuie să o facă urmărind de asemenea scopul de a dezvolta și a îmbunătăți aceste resurse naturale. Observăm că de fapt dezvoltarea ca principiu este o evoluție naturală a principiului de conservare. Dacă conservarea presupune menținerea situației a bunurilor în momentul preluării lor de către subiectul care urmează să le folosească, atunci dezvoltarea

ar presupune îmbunătățirii calității bunurilor comparativ cu situația când acestea au fost preluate. Obiectiv acest principiu poate fi greu de realizat, dar subiectul care este supus exploatării nemijlocite trebuie să manifeste intenția de dezvoltare moderată a obiectului afectat. Exemplificând situația dată, (folosind exemplul anterior) s-ar pretinde o atitudine de îmbunătățire a pășunii care este supusă folosirii. În cazul nostru, acesta poate fi manifestat prin faptul, că în momentul în care pășunea nu este utilizată cu scopul de a conserva calitățile ei și de a o folosi rațional, folositorii prelucrează terenul sădind suplimentar semințe de iarbă sau folosirea anumitor îngrășăminte suplimentare.

Aceste șase principii manifestă împrejurările și caracteristicile pe care subiecții trebuie să le respecte și să le posedă în cazurile folosirii exclusive sau neexclusive a bunurilor de mediu. După cum a fost spus anterior, tipurile de folosire a acestor obiecte poate fi redată prin diverse instituții și ramuri de drept, dar toate trebuie să fie manifestate prin prisma acestor principii vitale conceptualizării proprietății asupra resurselor naturale. Chiar și banalul acces liber la resurse naturale urmărit de către fiecare ființă vie trebuie să întrunească cumulativ toate aceste principii, începând cu simpla cooperare în ceea ce servește folosirea obiectului și terminând cu ideea de menținere sau chiar îmbunătățire a formei resursei naturale de care s-a beneficiat [4].

Referințe bibliografice:

1. DUCA, Gh., SCURLATOV, Iu., MISITI, A., MACOVEANU, M., SURPĂȚEANU, M. *Chimie ecologică*. Ed. a 2-a, revăz. Chișinău: CE USM, 2003. 304 p. ISBN 9975-70-255-4
2. DUCA, Gh., TELEUȚĂ, A., MIHAILESCU, C., STRATAN, A. *Environmental economics*. Chișinău: CEP USM, 2005. 140 p. ISBN 9975-64-039-7
3. DUȚU, M. Criminologia mediului. În: *Dreptul*. 2013. nr. 6. pp. 220-233.
4. GLADCHI, M. Necesitatea conceptualizării principiilor de aplicare a instituției proprietății pentru obiectele de mediu/ The need to conceptualize the principles of application of the institution of property for environmental objects. În: *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al R. Moldova*, Ed.14, 2021, pp. 269-279. ISSN 1857-0976.